higher education & training

Department:
Higher Education and Training
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NASIENRIGLYN

NASIONALE SERTIFIKAAT (BEROEPSGERIG)

LEWENSVAARDIGHEDE EN REKENAARGELETTERDHEID

NKR-VLAK 3

(Eerste Vraestel)

25 November 2024

Hierdie nasienriglyn bestaan uit 12 bladsye.

Kopiereg voorbehou

INSTRUKSIES AAN NASIENERS

1. Nasieners word daaraan herinner dat sommige aspekte van Lewensvaardighede wyd geïnterpreteer kan word en daarom kan 'n reeks korrekte antwoorde gegee word. Antwoorde wat verkeerd is, moet egter nooit as korrek aanvaar word nie.
2. Nasieners moet hul diskresie gebruik wanneer hulle nasien. Studente se antwoorde moet binne die konteks van hul ervarings geassesseer word.
3. Inhoud moet gemerk word, nie grammatika nie.
4. Vir die meeste vrae word verskeie voorbeeldantwoorde gegee. Dit dien as 'n riglyn vir die tipe reaksie wat vereis word. Nasieners moet al die verskillende voorbeeldantwoorde noukeurig lees om 'n gevoel te kry van die tipe aanvaarbare antwoorde.
5. Nasieners moet die puntetoekenning per vraag noukeurig nagaan en streng volgens hierdie puntetoekenning nasien.

   LET WEL:
   (2 × 1) beteken dat TWEE antwoorde vereis word en EEN punt moet per antwoord toegeken word.
   (1 × 2) beteken dat EEN antwoord vereis word waarvoor TWEE punte toegeken word; een-woord antwoorde is nie voldoende nie.
6. Waar studente versoek word om 'n paragraaf te skryf, te beskryf, te bespreek, te verduidelik en te adviseer, is eenwoordantwoorde nie aanvaarbaar nie.
7. Dankie dat jy noukeurig, streng en regverdig gemerk het. Die handhawing van 'n hoë standaard help om die status van hierdie belangrike vak te verbeter.

Kopiereg voorbehou

AFDELING A

VRAAG 1

1.1 C
1.2 A
1.3 C
1.4 B
1.5 B

(5 × 1) **[5]**

VRAAG 2

2.1 Waar✓
Dit is maklik vir mense om te verdrink as hulle nie kan swem nie of onder die invloed van alkohol (dronk) is.✓
Mense kan maklik verdrink as hulle krampe kry of in 'n sterk stroom vasgevang word.

2.2 Onwaar✓
Almal moet uitkyk vir die waarskuwingstekens en vlae aangesien dit daar is om almal veilig te hou.✓
Ongelukke kan vinnig gebeur en dit is belangrik dat almal bewus is van moontlike gevare.

2.3 Onwaar✓
Hierdie middels is baie gevaarlik en het ernstige newe-effekte, wat ernstige probleme met asemhaling, verlaagde hartklop, toevalle, koma en dood insluit.✓
Hierdie dwelms is baie gevaarlik en oortreders gebruik dit om kwesbare slagoffers aan te val.

2.4 Waar✓
Elkeen het die reg om hul taal te beoefen en om deel te neem aan die kulturele lewe van hul keuse.✓
SA staan bekend as die reënboognasie vanweë al die verskillende tale, kulture en gelowe.

2.5 Onwaar ✓– die Konstitusionele Hof is die hoogste hof in die land.✓

(5 × 2) **[10]**

LET WEL: Indien Waar of Onwaar verkeerd is, word geen punte vir die rede toegeken nie.
Studente word nie toegelaat om die vraag as hul rede te gebruik nie.

VRAAG 3

3.1 F
3.2 J
3.3 L
3.4 A
3.5 C
3.6 I
3.7 D
3.8 E
3.9 G
3.10 H

(10 × 1) **[10]**

VRAAG 4

4.1 Hersien
4.2 Selfgeldend
4.3 KPR
4.4 Patogene
4.5 Bakterieë

(5 × 1) **[5]**

VRAAG 5

5.1
- Seksuele aktiwiteit – sy kon met MIV-positiewe semen of vaginale vloeistowwe in aanraking gekom het in enige soort fisieke, seksuele aktiwiteit.✓✓
- Bloed – sy kon probeer het om 'n beseerde persoon te help, sonder om te weet dat hulle MIV-positief is en aan MIV-positiewe bloed blootgestel is deur 'n seer/wond wat sy aan haar hand gehad het.✓✓
- Naalde – sy kon naalde met 'n MIV-positiewe persoon gedeel het om 'n middel in te spuit.
- Ma tot kind – haar ma kon MIV-positief gewees het toe sy gebore is en het nie ARM's gebruik om haar te beskerm nie.

(2 × 2) (4)

5.2 Onwaar✓

(EEN punt vir ONWAAR) (1)

- Antiretrovirale behandeling is nie 'n geneesmiddel nie, ✓maar dit beheer wel die virus. Dit beteken dat mense met MIV en VIGS lang en gesonde lewens kan lei.✓
- Navorsers maak voortdurend vordering op verskeie terreine; geen genesing is egter gevind nie.

(1 × 2) (2)

5.3
- 'n Hoes wat nie weggaan nie / aanhoudende hoes vir 3 weke
- Borspyne
- Koors
- Hewige sweet in die nag
- Verlies aan eetlus
- Hoes bloed op

(Enige gepaste antwoorde) (3 × 1) (3)
[10]

TOTAAL AFDELING A: 40

AFDELING B

VRAAG 6

6.1

MOREEL AANVAARBARE GEDRAG	MOREEL ONAANVAARBARE GEDRAG
• Om 'n spanspeler te wees • Hou by spertye • Kom betyds by die werk aan	• Hang rond by die werk • Skinder • Om op persoonlike foon te wees gedurende werksure • Om op sosiale media te wees tydens werksure

(3 × 1) (3 × 1) (6)

Let wel: Merk die eerste DRIE antwoorde vir elke kolom.
Slegs voorbeelde uit die gevallestudie kan aanvaar word.
Indien die student nie die antwoorde in 'n tabelformaat verskaf het nie, MINUS een punt.

6.2 6.2.1
- Hy kan dalk sy werk verloor
- Hy kan dalk gedemoveer word
- Hy kan dalk negatief en minder produktief word
- Hy kan dalk gestres en depressief wees
- Hy sal meer moet betaal vir dinge in die alledaagse lewe

(Enige toepaslike antwoorde) (3 × 1) (3)

6.2.2
- Geldwassery
- Belastingontduiking
- Afpersing
- Misbruik van openbare hulpbronne
- Omkopery
- Verduistering
- Bedrog
- Kubermisdaad
- Identiteitsdiefstal
- Prysvasstelling

(Enige toepaslike antwoorde) (3 × 1) (3)

6.2.3
- Minimale hulpbronne word gebruik om misdadigers vas te trek
- Belasting sal styg omdat die gesteelde geld vervang moet word
- Blokkeer die ontwikkeling en vooruitgang in ons samelewing
- Dit skaad mense se reputasie
- Dra by tot 'n toename in misdaad en geweld
- Dit vergroot die gaping tussen die armes en die rykes
- Steel werk en inkomste, wat beteken dit dra by tot werkloosheid
- Vernietig die vertroue tussen mense, besighede en die staat

(Enige toepaslike antwoorde) (3 × 1) (3)

6.3 6.3.1
- Hy kan werkplekke in sy beroepsveld besoek
- Hy kan die loopbaanafdeling van die koerant lees
- Hy kan loopbaanwebwerwe besoek
- Hy kan by sosiale netwerkgroepe aansluit, bv. LinkedIn, JobSeeker
- Hy kan uitreik na werwingsagentskappe en homself voorstel

(Enige gepaste antwoord) (3 × 1) (3)

6.3.2
- Kan medewerkers of vennote vir toekomstige besighede kry
- Bly op hoogte van neigings en gebeure in sy bedryf
- Dit kan hom dalk help met toekomstige werksgeleenthede
- Hy kan mense inlig oor projekte en take in sy werksveld
- Dit kan sy besigheidsreikwydte en invloed uitbrei
- Hy sou raad kon vra oor sy werk

(Enige gepaste antwoord) (3 × 1) (3)

6.3.3
- Werkskaduwing beteken dat 'n persoon ander mense waarneem terwyl hulle werk, en deur dit te doen, kan hy verskillende loopbane toets voordat hy hom verbind tot een.

(Enige toepaslike antwoord) (1 × 2) (2)

6.3.4
- 'n Vaardigheidsoudit is 'n instrument wat hom kan help om sy sterkpunte, swakpunte en ander vaardighede waaraan hy dalk moet werk vir enige nuwe werk te identifiseer
- ’n Vaardigheidsoudit kan hom help om te bepaal wat sy sterk- en swakpunte is; en watter vaardighede hy nog nodig het vir 'n spesifieke werk

(Enige gepaste antwoord) (1 × 2) (2)

[25]

VRAAG 7

7.1 7.1.1

- Werknemers is bang dat niemand hulle sal glo nie
- Hulle is bekommerd dat hul meerderes dalk nie die situasie sal kan oplos nie
- Die oortreder sal wraak neem en die situasie sal erger word
- Die oortreder kan die bestuurder/eienaar wees en die slagoffer kan hul werk verloor
- Hulle sal nie die moed hê om die proses van ondersoeke, besprekings en die verhoor te voltooi nie
- Hulle is dalk bang dat mense oor hulle sal skinder
- Ander werknemers dink dalk dit is hul skuld en blameer hulle vir wat gebeur het

(Enige gepaste antwoorde) (4 × 1) (4)

7.1.2

- Deur dit aan jou onmiddellike bestuurder te rapporteer
- Kry 'n hofbevel om te verhoed dat die persoon jou teister
- Dien 'n klag by die KVBA of polisie in
- Maak seker dat die besigheid 'n seksueleteisteringsbeleid het
- Gee behoorlike opleiding oor seksuele teistering in die werkplek
- Hou bewusmakingswerksessies met al die belanghebbendes
- Ondersteun slagoffers van seksuele teistering sonder enige oordeel

(Enige gepaste antwoorde) (4 × 1) (4)

7.2

- Wees selfgeldend en kommunikeer wat jy wil hê op 'n duidelike manier
- Dit maak nie saak hoe moeilik nie, vertel altyd die waarheid in alle omstandighede
- Kyk mense in die oë wanneer jy met hulle kommunikeer
- Druk jou emosies gepas uit wanneer jy met mense praat
- Dring aan op jou regte op 'n ferm en aanvaarbare manier
- Kom met oplossings vorendag om 'n kompromie te probeer vind
- Probeer om die probleem direk met die persoon op te los voordat dit na 'n bestuurder geneem word

(Enige gepaste antwoorde) (4 × 1) (4)

7.3 7.3.1

- Om iemand se liggaam onvanpas aan te raak
- Verkragting
- Seksuele aanranding (aanval)
- Fisieke visentering deur die teenoorgestelde geslag

(Enige gepaste antwoorde) (2 × 1) (2)

7.3.2

- Vertel seksverwante grappies
- Vra vir seksuele gunste
- Doen navraag oor 'n persoon se sekslewe
- Fluit
- Maak onwelkome seksuele opmerkings

(Enige gepaste antwoorde) (2 × 1) (2)

7.3.3
- Onwelvoeglike blootstelling van die persoon se privaatdele
- Staar op 'n aanstootlike manier na iemand se liggaam
- Vertoon seksueel eksplisiete prente of items

(Enige gepaste antwoorde) (2 × 1) (2)

7.4
- 'n Diverse personeel maak dit makliker vir verskillende kliënte en diensverskaffers om met die maatskappy te handel en omgekeerd✓✓
- Elke persoon bring sekere eienskappe na die werkplek op grond van sy of haar agtergrond wat 'n rykdom na die werkplek bring✓✓
- Diversiteit in die werksplek werk self-geabsorbeerdheid en selfsug van een spesifieke groep bo 'n ander teen✓✓
- Wanneer beleide en planne voorberei word, word verskillende perspektiewe in ag geneem
- Met 'n diverse groep werknemers neem die taalvaardighede in die organisasie toe
- Mense sal gesien en gewaardeer voel, wat hul produktiwiteit in die werkplek sal verhoog

(Enige gepaste antwoorde) (3 × 2) (6)

7.5
- HR – Menslike Hulpbronne
- CCMA (KVBA)
- Die Departement van Arbeid
- Konstitusionele Hof
- Gelykheidshof
- Suid-Afrikaanse Menseregtekommissie

Let wel: Moenie polisie/kerk of 'n persoon as antwoord aanvaar nie

(Enige toepaslike antwoord) (1 × 1) (1)

[25]

TOTAAL AFDELING B: 50

AFDELING C

VRAAG 8

8.1
- Organiseer skoonmaakspanne vir strate
- Vrywilliger by sopkombuise
- Help 'n kleuterskool
- Help by die DBV
- Begin 'n groentetuin vir die gemeenskap
- Leer jonger kinders by skole
- Maak skoolheinings of kerkheinings reg

Let wel: Maak seker dat die student nie oor en oor voorbeelde van dieselfde ding verskaf nie.

(Enige gepaste antwoorde) (3 × 1) (3)

8.2
- Ek is 'n goeie kommunikeerder
- Ek lei deur my voorbeeld
- Ek is baie geduldig
- Ek kan onder druk werk
- Ek is oopkop
- Ek is 'n goeie luisteraar
- Ek word beskou as vriendelik/deernisvol
- Ek is 'n goeie spanspeler

Let wel: Die eienskappe moet positief bydra tot 'n gemeenskapsprojek.

(Enige gepaste antwoorde) (3 × 1) (3)

8.3 8.3.1
- 'n Stereotipe is 'n gestandaardiseerde, negatiewe opvatting✓ gebaseer op die fisieke en/of persoonlike eienskappe van 'n paar individue wat na bewering waar is van die hele groep✓
- 'n Stereotipe is 'n oortuiging oor 'n groep mense wat nie op feite gebaseer is nie
- Om aannames oor ander te maak, op grond van wat jy dink jy weet, eerder as op feite

(Enige toepaslike antwoord) (1 × 2) (2)

8.3.2
- Mans huil nie, vroue is emosioneel
- Mans hou daarvan om dinge te bou en reg te maak, vroue hou daarvan om te bak
- Mans dra blou, vroue dra pienk
- Mans is die broodwinners, vroue sorg vir die kinders
- Alle wit mense is rassisties
- Swart mense is almal hard
- Alle blondines is dom

Let wel: Enige stereotipe kan as korrek aanvaar word.

(Enige gepaste antwoorde) (2 × 1) (2)

8.4
- Wees spesifiek oor die akademiese doelwit wat jy vir elke vak wil bereik
- Stel 'n realistiese datum vas wanneer jy jou doelwitte wil bereik
- Besluit watter planne jy in plek stel om jou doelwitte te bereik / skryf stap-vir-stap neer wat jy moet doen om jou doelwitte te bereik
- Sluit die ekstra dinge in, soos ekstra klasse, wat jy moet doen om jou doel te bereik
- Bepaal enige hindernisse wat jou kan verhoed om die doelwit te bereik en beplan daarvoor

(Enige gepaste antwoorde) (2 × 1) (2)

8.5
- Volg hul innerlike gevoel
- Het die vermoë om te sê of mense vir hulle jok
- Hou van vrae in eksamens waar opinies gevra word
- Intuïtief
- Spontaan
- Bedagsaam
- Subjektief
- Kreatief
- Druk emosies uit
- Hou van musiek/kleur/beelde
- Reageer beter op instruksies wat gedemonstreer word
- Ooreenkomste in dinge is belangrik

(3 × 1) (3)
[15]

VRAAG 9

9.1
- As burgers moet ons standpunt teen hierdie misdade inneem deur ons stemme dik te maak
- Sodra enigiemand daarvan bewus word, moet hulle dit dadelik by organisasies soos die Valke, Openbare Beskermer, aanmeld.
- Mense wat skuldig is, moet verantwoordelik gehou word vir hul dade
- Ontwikkel strenger reëls en strawwe vir oortreders
- As mense geld gevat het wat aan ander mense behoort het, moet hulle dit met 'n boete terugbetaal
- Oortreders moet nie toegelaat word om in beheer te wees van besighede waar geld betrokke is nie

(Enige gepaste antwoorde) (3 × 1) (3)

9.2 Versuim om belangrike inligting bekend te maak ✓wat sou beteken dat jy belasting sal moet betaal✓
Dit impliseer dat onwettige metodes gebruik word, soos om maatskappye te bestuur wat nie bestaan nie, om nie belasting te betaal nie.
Dit behels oneerlikheid en korrupsie, sodat jy geen ekstra belasting aan die SAID betaal nie

(Enige toepaslike antwoord) (1 × 2) (2)

9.3 9.3.1

- SQ3R✓
  Met hierdie metode kyk jy na die inligting, vra vrae, lees die inligting weer, herhaal die inligting en gaan weer en weer daaroor✓
- Opsommings✓
  Is 'n tegniek waar jy deur die inligting skandeer, identifiseer wat die sleutelpunte is en jou begrip daarvan in so min as moontlik woorde neerskryf✓
- Breinkaart
  Is 'n visuele en grafiese hulpmiddel om inligting te vereenvoudig en te organiseer
- Vergelykende studie
  Is 'n tegniek waar jy die belangrike feite van verskeie terme langs mekaar neerskryf, dit vergelyk en bestudeer
- Vloeidiagramme
  Dit is 'n visuele aanbieding van die inligting en gee die inligting in volgorde
- Mnemoniek
  Is geheuetegnieke wat pret is en jou kan help om inligting te onthou en te herroep wanneer jy moet.

Let wel: Punte kan ook toegeken word as die student verduidelik het hoe om die tegniek te teken of te skep wat hulle genoem het.
(EEN punt toegeken vir die naam van die studietegniek, EEN punt vir die verduideliking van die tegniek.) (2 × 2) (4)

9.3.2 Die *besluitnemingsmetode* is 'n hulpmiddel wat sy kan gebruik. ✓Sy moet presies identifiseer wat die besluit is wat sy moet neem. ✓Versamel al die inligting wat sy nodig het om die besluit te neem. ✓Skep 'n lys van al die opsies en vergelyk die voordele/nadele van elk. ✓Kies die opsie wat sy dink die beste sal wees, en verduidelik dit aan al die betrokke partye.✓

OF

Die *besluitboom* is 'n metode wat sy kan gebruik. ✓Sy kan die wortels trek wat die belangrikheid verteenwoordig van die besluit wat sy moet neem. ✓Die stam van die boom verteenwoordig die besluit wat geneem moet word. ✓Deur die takke te gebruik, kan sy die beskikbare opsies aandui, ✓en die blare sal die resultaat van elke opsie wys.✓

OF

Die *voor- en nadelelys* ✓Sy kan 'n stukkie papier kry vir elke opsie wat sy het. Skryf in duidelike letters boaan die vraestel wat die opsie is. ✓Trek 'n vertikale lyn in die middel van die bladsy en skryf aan die een kant "voordele" en aan die ander kant "nadele." ✓Skryf soveel neer as waaraan sy kan dink. ✓Doen dieselfde met die ander opsie op 'n ander stuk papier.✓

Kopiereg voorbehou

OF

Die *SWOT-analise* ✓kan haar help deur 'n tabel te teken. Sy kan oor haar besluit dink deur die sterk punte (wat dit 'n goeie besluit maak) en swakpunte te evalueer (wat is die slegte dinge van hierdie besluit). ✓Sy kan die geleenthede verder evalueer (watter voordele hou hierdie besluit in), ✓en bedreigings (watter gevare is daar van hierdie besluit). ✓Nadat sy na die tafel gekyk het, kan sy die besluit wat sy moet neem, ✓deeglik oorweeg.

OF

Gebruik 'n *breinkaart.* ✓ Sy kan die besluit wat sy moet neem met 2 opsies in die middel van 'n bladsy skryf en 'n vorm daarom teken. ✓In twee vorms 'n bietjie verder van die middel af kan sy die opsies apart in hul eie vorms herskryf en dit met lyne aan die vorm in die middel verbind. ✓Deur te dink aan die verskillende opsies voor haar, moet sy elke effek/resultaat waaraan sy kan dink in sy eie vorm neerskryf ✓en dit met pyltjies aan die spesifieke opsie verbind.✓

Let wel: EEN punt toegeken vir die geïdentifiseerde metode	(1)
VIER punte toegeken vir die verduideliking van die metode	(4)
EEN punt toegeken vir antwoord in 'n paragraaf	(1)
	[15]

TOTAAL AFDELING C:	**30**
GROOTTOTAAL:	**120**

Kopiereg voorbehou